

BOSHLANG‘ICH SINFLARDA FAKULTATIV MASHG‘ULOTLARNI „ QORA QUTI ” METODI ORQALI UYUSHTIRISH

Andijon viloyati Qo'rg'ontepa tumani Qorasuv shahar

57-maktab boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Yakubova Gulnora Mamirovna

Annotatsiya; Fakultativ mashg‘ulotlar boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini tarbiyalashda, ularga kasb-hunar tanlashga oid bilim berishda yuqori natijalar beradi. Ayniqsa, iqtidorli o‘quvchilarda fanga qiziqishi, dunyoqarashi, zehni namoyon bo‘ladi. Bu esa boshlang‘ich sinf o‘quvchi lariga to‘la-to‘kis bilim berishda har bir o‘quvchining shaxsiy xususiyatlarini o‘rganishda o‘quvchining qobiliyati namoyon bo‘ladi. Boshlang‘ich sinflarda fakultativ mashg‘ulotlarni birinchi navbatda, matematika darslarida tashkil qilish katta ahamiyatga ega. Shu o‘rinda o‘qituvchi birinchi bosqichda o‘quvchilar orasidan matematikaga qiziqishi va iqtidorini aniqlashga imkon berib, ular bilan til topa oladi.

Kalit so‘zlar; Fakultativ ta‘lim, bilim ,ko‘mikma ,tajriba ,ichki imkoniyat, mikrokalkulyator

Darslikdagi o‘quv materiallarni takrorlamaydigan, lekin uni mustahkamlashga xizmat qiladigan murakkab ko‘rinishdagi o‘quv materiallar o‘rganiladi. Boshlang‘ich sinflarda fakultativ mashg‘ulotlar didaktik o‘yinlar, olimpiadalar, kechalar, viktorinalar o‘tkazishga yordam beradi. Ilmiy texnik taraqqiyot matematikaga bog‘langanligi sababli astasekin murakkabroq masalalar yechimini o‘rganishga imkoniyat beradi. Masalan, EHMda, mikrokalkulyatorida hisoblashlar o‘rganiladi. Boshlang‘ich sinflarda fakultativ mashg‘ulotlarda o‘quvchilarning matematik tafakkuri, fikrlash qobiliyati rivojlanadi.

Fakultativ mashg‘ulodami boshlang‘ich sinflarda turli xil tarzda olib borish mumkin, ayniqsa, III-IV sinflarda qiziqarli, ya'ni:

o'quvchilarning matematikaga bo'lgan qiziqishini hartomonlama hisobga olgan holda olib borish lozim.

Fakultativ mashg'ulotlar I sinfda o'qituvchi o'quvchilarni qiziqishi va o'zlashtirishiga qarab fanlararo aloqadorlikni hisobga olgan holda olib boradi.

II-IV sinflarda 34 soat o'tiladi. II sinfda choraklar bo'yicha olib borish mumkin. Masalan, chorakda matematika,

2 chorakda ona tili va hokazo. III sinfda yarim yillik bo'yicha olib boriladi. Masalan,

1 yarim yillikda matematika,

2 yarim yillikda ona tili va hokazo.

IV sinf esa yoppasiga faqat matematikaga bag'ishlanadi.

III-IV sinflarda ko'pincha murakkab masalalar ustida ishlash uchun fakultativ mashg'ulotlarda masalalar ustida ishlash uchun 10 soat ajratiladi.

Boshlang'ich sinflarda matematika faniqan fakultativ mashg'ulotlar taxminiy rejasini keltiramiz.

Boshlang'ich sinflarda fakultativ mashg'ulotlarni tashkil etish mohiyati juda katta ahamiyat kasb etadi.

Fakultativ mashg'ulotlarda darslik materiallarini takrorlamaydigan materiallar o'rganilib, lekin e'tibor boshlang'ich sinf o'quvchilarining darsdan olgan bilimni mustahkamlash va chuqurlashtirishga qaratilishi lozim. Ayniqsa, sharq mutafakkirlari ijodini o'rganish, matematika darslari samaradorligini oshirishda tarixiy materiallardan foydalanish har bir mashg'ulotlarda tavsiya etiladi. Masalan,

I-mashg'ulotda Abu Rayhon Beruniy;

2-mashg'ulotda Ibn Sino, keyingisida Al-Xorazmiy, Ulug'bek kabi mutafakkirlar merosidan boshlang'ich sinfga xos tomonlari o'rganiladi.

IV sinfda fakultativ mashg'ulotlarda o'rganish mumkin bo'lgan taxminiy

reja - Abu Ali ibn Sinoga bag'ishlangan mashg'ulot namunasini sizlarga havola etamiz.

1- mashg'ulot. Abu Ali ibn Sino haqida ma'lumot.

2- mashg'ulot. Abu Ali ibn Sinoning "Al-hisob" nomli asari. Ibn Sinoning "Ash-shifo" nomli asari bo'limlaridan biri riyoziyot, hisob (arifmetika), handasa (geometriya) va aljabr (algebra) faniga bag'ishlangan.

Ibn Sino arifmetikasi arab tilida yozilgan bo'lib, to'rt bo'limdan iborat.

Birinchi bo'limda turli ketma-ketlik sonlar xossalari bayon etilgan.

Ikkinchi bo'limda sonlar tengligini tengsizligi bilan solishtirish amallari ko'rsatiladi.

Uchinchi bo'limda arifmetikaning geometriya qonunlaridan ayrimlari bilan bog'lanish ifodalanadi.

To'rtinchi bo'limda arifmetik va geometrik ko'rsatmali vositalar aniqlanadi.

"Qora quti" metodi

Boshlang'ich sinf o'quvchilari ta'lim jarayonida mazkur metodni qo'llashdan maqsad, o'quvchilar tomonidan mavzuni puxta o'zlashtirishga erishish bilan birga ularni faollikka undash, ular bilan hamkorlikda ishlash, fakultativ mashg'ulotlarda ma'lum vaziyatlarni boshqarish hamda mantiqiy tafakkur yuritish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat.

Metoddan foydalanishda quyidagi harakatlar tashkil etiladi:

- o'quvchilar juftlikka birlashtiriladi;
- juftliklarga mavzu mohiyatini yorituvchi asosiy tushunchalar (tayanch so'zlar, sanalar, raqamlar, belgilar va h.k.)ni kartochnalarga qayd etish vazifasi yuklanadi:
  - o'qituvchi o'quvchilar bilan hamkorlikda guruhlar tomonidan topshiriqning bajarilishini tekshiradilar;
  - topshiriqni to'g'ri bajargan guruhning bir a'zosi o'qituvchi rolini bajaradi va topshiriqning yechimini yozuv taxtasiga yozadi;
  - o'quvchilar yozuv taxtasida qayd etilgan fikrni sharhlaydilar (tayanch so'zlar, sanalar, raqamlar, belgilar qanday ma'noni anglatishini aytadilar);

Adabiyotlar

1. Jumayev M.E. Matematika o'qitish metodikasi (OO'Y uchun darslik) Toshkent. . "Turon-Iqbol" 2016 yil 426b.
2. Jumayev M.E, Tadjiyeva Z.G`. Boshlang'ich sinflarda matematika o`qitish metodikasi. (OO`Y uchun darslik.) Toshkent. "Fan va texnologiyai" 2005 yil.
3. Jumayev M.E, Boshlang'ich sinflarda matematika o`qitish metodikasidan praktikum. (O O`Y uchun) Toshkent. "O`qituvchi" 2004 yil.
4. Jumayev M.E, Boshlang'ich sinflarda matematikadan laboratoriya mashg'ulotlarini tashkil etish metodikasi. Toshkent. "Yangi asr avlodi" 2006 yil. 20 b/t.